

νός σοσιαλιστή. Τὸ ἐμπιστεύεται ὁμως στὰ χέρια ἐ-
νὸς ἐθνικιστῆ, εἰδὸς παπᾶ, γιὰ νὰ τὸ πλάσσουνε ἴδιο
σὺν τὸν ἑαυτὸ του, γιὰ νὰ δημιουργήσουνε ἕνα σιλά-
βο περισσότερο, πού νὰ σέρνεται ὑπάκουος πίσω ἀπὸ
τοὺς παπάδες καὶ τοὺς βασιλιάδες, καὶ νὰ ζητάει νὰ
καταπολεμήσει τὰ φαντάσματα μὲ εἰκόνες καὶ λιπο-
νεῖες.

Στὶς σκέψεις αὐτὲς πού εἶπαρε ἔτοιμος νὰ τις συ-
νεχίσει, τὸν ἀνάγκασε νὰ βάλει τέλος ἡ φωνὴ τοῦ
παπᾶ, πού ἀντήχησε κεινὴ τῆ στιγμῆ ὅταν πρόβλημα
μέσα στὴν ψυχὴ του.

Ἐπὲρ νοσούντων, καμνόντων, ἀίχμαλόντων...

Ἔνωσε κατὶ νὰ ξεχειλίζει μέσα του, κατὶ νὰ τὸν
πνίγει, ἕνα κῆρα ἀηδίας νὰ σηκώθηκε μπροστὰ του
βουνό, ἔτοιμο νὰ τονε σκεπάσει.

Δίπλα του, ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα, εἶταρε μιὰ μεγάλη
τετραγωνὴ πέτρα. Πήδησε πάνω καὶ φώναξε μὲ ὄλη
τῆ δύναμη.

— Πάψε, παπά... Φτάνει πιά τὸ ψέμα καὶ ἡ ὑπο-
κρισία. Αἰῶνες τρέφεις τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὸ ψέμα.
Ἄφησέ τους λεύτερους νὰ γνωρίσουνε τὸν ἑαυτὸ
τους, λυτήσου τους πιά στὴ δυστυχία πού τοὺς πλκ-
κάνει.

Ἡ φωνὴ του πνίγηκε μέσα στὴ βουή πού κάνανε
οἱ φωνὲς τῶν παιδιῶν. Ἡ λιτανεῖα ἔτοιμάστηκε νὰ
ξεκινήσει...

Τὰ λόγια του δὲ φτάσκει ὡς ταῦτιά τοῦ παπᾶ...

Μερικοὶ πού στεκότανε κοντὰ του, τὸν κοιτάζανε
περιεργοί, σὺν ἕνα ζῶο παραξένου.

— Τί ἔπαθε αὐτὸς ὁ χριστιανός; ψιθύρισε ἕνας.

Ἔνας χωροφίλικος τονε ζῶγωσε.

— Αἱ, κομπάρσε, τί σοῦ ἦρθε; Σοῦ πονεῖ ἡ κοιλιά
σου καὶ φωνάζεις; Δὲν πᾶς σὲ κανένα φαρμακεῖο νὰ
ζητήσεις λιγάκι λάβδικο;

Κατὶ παιδιὰ πού ἀκούσανε τὰ λόγια τοῦ χωροφί-
λικου, σκᾶσανε στὰ γέλια.

Ὁ Στέφος μὲ μάτι θλιμμένο ἔβλεπε τὸ πλῆθος νὰ
κιβήτει μπροστὶ του τυρλό, ὑποταγμακὸ, ὑπάκουο,
πίσω ἀπὸ τὸν παπά. Μιά ἀπέρινη, βιθιά συμπάθεια
ζουγραφίζετο στὸ πρόσωπό του, τὰ χεῖλια του τᾶ-
σφιγγε σφιγτὰ ὁ πόνος...

Ὁ νοσοκόμος τὸν τοάδηξε ἀπὸ τὸ πανταλόνι.

— Ἔλα, κατέθη καὶ δίνε του...

Ὁ Στέφος κατέθηκε κάτω ἀπὸ τὴν πέτρα.

Οἱ ἄλλοι συζητούσανε.

— Μασσόνοος εἶναι, εἶπε ὁ ἕνας.

— Κανένας τρελὸς θάνα. Δὲ βλέπεις τὸ μάτι του;
εἶπε ὁ ἄλλος.

Ἡ λιτανεῖα πέρασε. Ἀπὸ μακριὰ ἀκουγάντανε οἱ
φωνὲς τῶν παιδιῶν. Κύριε λήξον, κύριε λήξον...

Οἱ φωνὲς, ὅσο προχωροῦσε ἡ λιτανεῖα, σβήσανε σι-
γὰ σιγὰ...

Ὁ Στέφος ἔβαλε τὰ χέρια στὶς τσέπες τοῦ σακ-
κακιού του, κατέβασε τὸ κεφάλι στὸ γῆθος καὶ ξε-
κίνησε γιὰ τὸν Κόκκινο Τράγο μὲ δῆμα ἀργά...

Ὁ χωροφίλικος τούρρηξε μιὰ λοξὴ ματιά...

Ἐστερεῖ χαμογέλασε...

Κώστας Παρορίτης

(Ἀπὸ τὸ ἀνέκδοτο ρομάντζο «Ὁ Κόκκινος Τράγος»)

ΡΥΘΜΟΙ (*)

6

Ἡ γλῶσσά καὶ πάλι σκέπασε τὸν γαρέμιο τοῖχο πάντα,
Κι ἄνοιξη ὀλοῦθε μύρισε καὶ πνέει παντοῦ ἡ ζωὴ,
Πονετικὴ κισσέ, καὶ σὺ, ἀνέθρα, μιὰ γιρλάντα
Νὰ πλέξεις στοῦ ἔρημου σπιτιοῦ τὴ θύρα τὴν κλειστή.

7

Νείρομαι πάντα μιὰ ἡσυχὴ ζωὴ μακριὰ ἀπ' τὴν πόλη,
Γῆς καὶ οὐρανοῦ νὰ χαίρωμαι μονάχη συντροφιά,
Καὶ μέσα στὸ σπιτάκι μου—γυρλήνιο ἀραξοβόλι—
Στὸ τζάκι ἡ χειμωνιάτικη νὰ μοῦ μιλάει φωτιά.

8

Ἀμυγδαλιές, πού τᾶχαρο στοίλιζετε τὸ σπιτί,
Ἀνθίστε τώρα, εἶναι καιρὸς, ἦρθε ὁ Γεννάριος πιά,
Ἐκλέστε κι ἀπ' τὴ στέγη μου τὸν πρόσχαρο σπουργιτή
Νάρθει νὰ πλέξει στ' ἀνθη σὺς, νὰ μοῦ εὐφρανθεῖ ἡ
(καρδιά.)

9

Πάνου ἀπ' τὴ λίμνη στάθηκε τὸ ὀλόγιμο φεγγάρι,
Καὶ καθὼς τὴν ἐτύλιξε μὲς στὸ γλαυκὸ τοῦ φῶς
Ἐχύθη τέτιο ἀπάνω τῆς λυτὸ μαργαριτάρι,
Ποῦ, λές, κρυφαναγάλασε κι ὁ ροῦθος τῆς βιθός.

10

Γέρικη ἰτιά τοῦ κήπου μου, στὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου,
Καθὼς πολὺ περίλυτα λυγίζεις τὸ κορμί,
Σὺν ἀνθρώπου μοῦ φαίνεσαι, πού τὸν κρατοῦνε —
(Θέ μου! —
Στὴ θέση αὐτὴ νὰ μοῖρεται, πὺς ἔξαιρε ποιὸ καημοί.

11

Ἦρθανε, καλῶς ἦρθανε, τὰ σύννεφα τοῦ Ὀχτώβρη,
Τῆς χειμωνιάς μηνύματα στὶς ἔρημες καρδιές...
Ἡ περγελίστρα ἡ ἄνοιξη γυρίζοντας θὰ μῦθρει
Τὰ ρίγη, πού μοῦ ἀφίνετε τοῦ Δεκεμβρίου βροφίδες...

12

Τοῦ δειλινοῦ τᾶποφεγγα λιποθυμοῦν στὰ τζάμια,
Νά, κιόλα ἡ νύχτα φάνηκε στὸν κάμπο τὸν πλατιό,
Ἡ νύχτα! πάλι ἡ Μοναξιά θὲ νάβγει ἀπόψε ἡ Λάμια,
Ἡ Μοναξιά... στὸ σπιτί μου, καὶ μόνο, μόνο αὐτή.

13

Καλὰ χελιδονάκια μου, περάστε κι ἀπὸ μένα,
Καὶ τοῦ σπιτιοῦ μου μιὰ στιγμὴ ταράχτε τὴν ἠχώ,
Μὴν μελαδεῖτε μοναχὰ σὲ σπᾶτια εὐτυχημένα,
Ἔτσι καλὸ καὶ σ' ἄγουρο νὰ δῆτε γυρισιό.

14

Τί καὶ ἂν χτυπάει τῆς Κυριακῆς ἡ γιορτινὴ καμπάνα;
Πὺς θὰ ξεπνήσει τὴν ἀγῆ νὰ πάει στὴν ἐκκλησιά;
Ἄλοι μοῦ φύγαν... Μοναχὰ ἡ ἀξέχαστὴ μου Μάννα
Ἔρχεται μὲ τὸν ἥσιοιο τῆς καὶ μὲ προηγορᾶ...

15

Στεῖρα ἡ ζωὴ σου ἐπέρασε, πικρὴ γεροντοκορῆ,
Τὸν ἐκλεχτὸ προασμένοντας—Θέ μου καὶ πὺς ἀργεῖ—
Πὺς θὰ χαϊρόσουν, ἔμοιρον, νιόχρῳταν νὰ σοῦ ἐφόρει
Κάποιος τὰ νυφοπέφωνα στὴν γυρλῆσα κεφαλή.

16

Σταθήκανε προσεχτικά τὰ μαύρα κυπαρίσση
Μετ' σὺν λευκὸ τὸ πέλαγο τῶν θλιβερῶν μνημάτων,
Καὶ μιὰ λέξ' αἰ ἀφογκάζονται καὶ μιὰ κρατοῦνε τὰ ἴσα
Τῶν μυστικῶν μοιρολογιῶν* τοῦ πλήθους τῶν Μακά-
(ρων...)

* Ἀργεῖο.

Κίμων Γαλάξης

(*) Τὰ 1—5 δημοσιεύματα σὲ παλιὸ φύλλο τοῦ «Νουμά».

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Ὁ φιλέλληνας ἢ Ρωμιόφιλος, καθὼς πο-
τὸ σαστὰ θέλει νὰ λέγεται, Ἑλληνιστῆς δόξτο-
ρας Κίρκος Ντίντριχ τῆς Λειψίας, εἶχε τὴν
καλοσύνην νὰ μᾶς στέλλει γιὰ τὴν κωνοῦργια λο-
γοτεχνικῆ περιόδο τοῦ «Νουμά» μιὰ σειρά πο-
λύτιμα γράμματα τοῦ μακαρίτη ποιητῆ, λογογρά-
καὶ πρῶτον συνεργάτη μᾶς Κώστα Χητζόπου-
λου. Τὰ γράμματα* αὐτὰ ἀρχίζοιμε νὰν τα δη-
μοσιεύοιμε ἀπὸ τὸ σημερινὸ φύλλο, ὅπως εἶναι
γοραζιμένα, μετὴν ἀνωμαλίᾳ τῆς γλώσσας καὶ με-
τὴν ὀρθογραφίᾳ τους, ποὺ δείχνουν καὶ αὐτὰ τὸ
ἀνήσυχον κ' ἐρευνητικὸν τοῦ πνεύματος. Μέσα στὰ
γράμματά του πρὸς τὸν κ. Ντίντριχ ὁ ἐσωτερικὸς
Χητζόπουλος δείχνεται ἀτόπιος καὶ ἀπιράλλατος,
ὅπως εἶπνε, μετ' ὅλες τῆς ἀρετῆς του καὶ μετ' ὅλα
τὰ ψεγάδια του: Μετ' τὴν ἀλύγιστη τιμιότητά
του, μετ' τὴν ἀκρίβειάν του εἰλικρίνεια, μετ' τὸ κριτικὸν
τοῦ ταλέντου, καὶ καὶ μετ' τὴν γοργότητα, τὴν μετελλα-
γὴν κάθε τόσο τῆς γνώμης του γι' ἀνθρώπους καὶ
γιὰ πράγματα. Τὰ γράμματα εἶναι στολιμένα ἀπ'
τὸ 1902 — 1910.

1

Ἀθήνα, ὁδὸς Κοραΐ 18.

Ἀγαπητὲ Κάρλο,

Γιὰ νὰ μὴ σοῦ ἀπαντῶ τόσο καιρὸ ἴσως θὰ μὲ ὑ-
ποθέτης θυμαζόμενον μᾶζι σου γιὰ κείνα ποῦ μοῦ ἔγρα-
φες ὅσον ἀφορᾷ στὸ ἀρθρον μου περὶ Καμπύση εἰς
τὸ γράμμα σου. Κ' ἔτσι φαίνεται νὰ σ' ἔχουν συνει-
θίσει οἱ Ρωμοὶ νὰ σ' ἔχουν καλὸν ὄψον τοῦ πνεύ-
ματός σου καὶ νὰ σὲ βρίσκουν ὅταν τοὺς λέξ' μετ' εὐλαβίαν
τὴν γνώμην σου. Γιὰ μὲ ὅμως ἡ γνώμη τοῦ ἄλλου εἴτε
μοῦ κλονίζει εἴτε ὄχι τὴν πεποιθῆσθαι δὲν ἔχει νὰ κά-
μῃ τίποτε μετ' τὴν προσωπικὴν συμπαθειάν. Μετ' τὸν
Καρκαβίτσον ἀφῆνης διαφωνοῦμεν ὅσον ἀφορᾷ τὴν
ἀντίληψιν τῆς τέχνης, ἀλλ' αὐτὸ δὲν μᾶς ἐμποδίζει τί-
ποτε νὰ εἴμεθα οἱ στενότεροι καὶ πιὸ ἀγαπημένοι φί-
λοι. Τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ψεύτικου ποῦ μοῦ κάνουν τὰ
τελευταῖα του ἔργα δὲν τοῦ τὴν ἔκρυψα ποτέ, ἀλλὰ
τὴν ἀγάπη καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην ποῦ ὁ χαρακτήρ του
ἐμπνέει—μιὰ ἐξαιρέσις μέσα στὸ ραμνικὸν ὄρθρον
— δὲν τὴν ἐπηρέασε ποτέ στὴν ψυχὴν μου ἢ ἐπιφύ-
λαξί μου αὐτὴ πρὸς τὸ ἔργον του.

* Ἄν δὲν σοῦ ἀπάντησα λοιπὸν ἐγκαρτέροτα, ὁ λό-
γος εἶναι ὅτι ἤμουν τόσο ἀπασχολημένος ὥστε δὲν
ἔλαβα τὸν καιρὸ. Καὶ τώρα ἀκόμα εἶμαι ἀνω κάτω.
Ἡ ζωὴ μου δὲν εἶναι ἐλεύθερη ὅπως πρὶν ὅσον καὶ
μὴν μοῦ ἔγινεν ὑπὸ ἐσωτερικῆν ἐπιποινὴν ὀρασιώτερη. Ἡ
γυναῖκα μου ἐγέννησε, ὑπόφερε πολὺ, ξαναρρώστη-
σε πάλι, ἡ μικρὴ μου Σέβτα θέλει περιποιηθῆναι, οἱ
ὄροι τῆς ζωῆς γιὰ ἕνα ξένον ὅπως εἶναι ἡ γυναῖκα
μου δὲν εἶναι τόσο εὐχάριστοι ἐδῶ — αὐτὰ καὶ τὰ
παρόμοια καὶ τὰ παρρηλόγητα εἶναι πιστεύω ἀρετὰ
νὰ σὲ πείσουν ὅτι δὲν θὰ πεί πως εἶμαι θυμωμένος
μᾶζι σου καὶ γι' αὐτὸ δὲν σοῦ ἔγραψα. Ἀδικημένος
εἶμαι ἀπὸ τὴν κλασσικὴν πατριδα μου καὶ γι' αὐτὸ θὰ
εὐχομαι τὸπος τῆς προσεχούσης συναντήσεώς μας νὰ
μὴν εἴηκε ἢ Ἀθήνα, ὅπως γράφεις, ἀλλὰ τὸ Μόνα-
χον πάλιν ἢ ἔστω καὶ ἡ Λειψία ἀκόμα. Ἄν κατορ-
θῶσιν νὰ βάλλω σὲ τὰξιν κάποιες ὑποθέσεις μου ἐδῶ
ἔξω τὸν Ἰούλιον ἢ Αὐγουστον λογαριάζω νὰ ξαναρ-
θῶ στὴ Γερμανία. Μιὰ νοσηργία μᾶς κατέχει κ' ἐμὲ
καὶ τὴν γυναῖκα μου γιὰ τὴν πητροίδα σου, μιὰ ἀνάγκη
ἐλευθερίας διψάει ἡ ψυχὴ μας καὶ αὐτὴ δὲν τὴ
βρίσκει κανεὶς παρὰ μόνον αὐτοῦ, στὴ βάσθη καὶ
ἀνελεύθερη Γερμανία κατὰ τὴν νεοελληνικὴν ἀντι-
λήψιν.

Ὅμως τὰ πράγματά μου πληθαίνουν τόσο στροβί-
λα ὥστε βέβαιος δὲν εἶμαι ἀκόμα. Ἐνα μόνον ξέρω: πως
ἂν δὲν ἔλθοιμε αὐτὸ τὸ καλοκαίρι, τὸ ἐρχόμενον θὰ
ἔρθωμε χωρὶς ἄλλο, γιὰ πὶ τοὺς νὰ ταρῆσθαι ἔχον-
τες εἶναι οὐκ ἐπιθυμητόν ἀπὸ τὸ θάνατον.

Ἄλλὰ σ' ἐσκόπισα πολὺ μετὰ τὰ δικά μου καὶ περιμέ-
νω εἰδήσεις δικές σου. Εἶσαι ἀκόμα εὐτυχής; Εἶσαι
στὸ Βερολίνο ἀκόμα;

Πολλοὺς χαιρετισμούς εἰς τὴν καλὴν σου μητέρα,
τῆς ὁποίας τὴν εἰκόνα ἔχω πάντοτε μπρὸς τὰ μάτια
μου ὅταν ἐνθυμῶμαι σέ.

12.V.02.

Σὲ χαιρετῶ
Μετ' ὅλην μου τὴν καρδίαν
Κώστας

Υ.Γ. Ὁ Καρκαβίτσος ἔλειψε 4 μῆνες* στὰ Θεσσαλι-
κὰ σίνδρα. Πρὸ μηνὸς ἐγύρισε καὶ εἶναι ἐδῶ τώ-
ρα. Ὅ,τι τοῦ στέλλεις διεύθυνέ το εἰς τὸ τυπογραφεῖ-
ον τῆς Ἐστίας κ. κ. Μάισονε καὶ Καρκαβίτσου. Μό-
νον ἔτσι θὰ τὸ λάβῃ ἀσφαλῶς.

2

Ἀθήνα (Πατήσια) 6)19 III 02.

Ἀγαπητὲ Κάρλο,

* Σοῦ ἀπαντῶ τόσο ἀργά ἔς τὸ καλὸ σου γράμμα!
Μὰ ἤθελα πάντα νὰ ἔβρισκα τὸν ἑαυτὸ μου σὲ διά-
θεσιν κ' εὐκαρίαν γιὰ νὰ σοῦ ἔγραφα πολλὰ καὶ νὰ
σοῦ πᾶ τις ἀντιρροήσεις μου σχετικῶς μετὰ τὸ τελευταῖον
κεφάλαιον τοῦ βιβλίου σου τὸ ὁποῖον ἔλαβα καὶ σ' εὐ-
χαριστῶ. Ἐπρόκειτο νὰ γράψω κατὰ κ' αὐτὸ στὰ
«Παναθηναῖα» ἀλλ' ὁ κ. Μιχαηλίδης εἶναι ἕνας ἠλί-
θιος μετὰ τὸν ὁποῖον ὅταν ἔχει κανεὶς κάποιον ἐπιπο-
μιὸν δὲν μπορεῖ νὰ συνεργασθῆ. Γιὰ τὸν ἴδιον λόγον
δὲν βλέπεις καὶ τὴν Ἀνδρέα μέσα σ' αὐτοῦς συνεργά-